

Půda prostě jen tak leží a mlčí ...

Půdě a její úrodnosti byl věnován polní den, který uspořádal Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský na zkušební stanici v Lípě u Havlíčkova Brodu. Hovořilo se kromě jiného o ochraně zemědělského půdního fondu, pozemkových úpravách i práci na zkušební stanici. Po sérii přednášek následovala komentovaná prohlídka polních pokusů na stanici.

David Bouma

Akci zahájil ředitel Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského (ÚKZÚZ) Ing. Daniel Jurečka. Konstatoval, že letošní rok je Mezinárodním rokem půdy a připomněl poučku, že centimetr ornice se tvoří sto let. Kromě toho je půda výrobním prostředkem, který člověk nevytvořil. Jak se k ní ale chová, má vliv na celé lidstvo, protože to by bez půdy těžko existovalo. Připomněl, že na stanici stále fungují osevní pokusy, což vede někdy k výtkám, že odrůdové zkušebnictví neodpovídá zemědělské praxi. „Zůstaneme na naší pozici, protože se také staráme o svěřenou půdu,“ konstatoval Ing. Jurečka.

Akce se také zúčastnil náměstek ministra zemědělství Ing. Jindřich Šnejdrla, který zmínil potřebnost ochrany půdy v souvislosti se záborů i z pohledu eroze. Na ministerstvu bylo kvůli tomu na Odboru strategie a trvale udržitelného rozvoje založeno Oddělení ochrany půdy.

Chtějí změnit legislativu

Viceprezident Agrární komory ČR Ing. Václav Hlaváček, CSc., zdůraznil, že půda je to nejcennější, co máme, nedá se

■ Klíčové informace

- Každý den ubývá zhruba 10–13 ha půdy.
- V České republice na člověka vychází zhruba 0,3 ha orné půdy, což je mírně nad celosvětovým průměrem.
- Agrární komora ČR pracuje na Generelu vodního hospodářství krajiny.

nahradit a obejít. Statistika za posledních dvacet let podle něj ukazuje, že každý den ubývá víc než 13 ha půdy. Za poslední desetiletí ubylo více než 10 % orné půdy, a to té nejkvalitnější. Ochranu půdního fondu proto považuje za naprosto nedostačující. Dodal, že za posledních deset let se radikálně změnilo chování zemědělců a agrární komora dospěla k závěru, že tento stav je nadále neudržitelný. Nepoužívají se osevní postupy, změnila se struktura pěstovaných plodin, pěstují se především tři, mění se struktura vlastníků půdy, s půdou se zachází nešetrně. Legislativa by měla být podle Ing. Hlaváčka tvrdší, za zábor by se mělo požadovat více peněz, je nutné ochránit nejcennější bonity a peníze za zábor se mají investovat do půdy.

Upozornil, že půda ztrácí úrodnost, mění se její kvalita, schopnost udržet vodu a k tomu přistupují klimatické změny. V důsledku toho se rozhodli, že zpracují

Generel vodního hospodářství krajiny, a to ve spolupráci s výzkumnými ústavy, ministerstvem zemědělství a Mendelovou univerzitou. V současné době je zpracována první etapa generelu, území České republiky je rozčleněno do kategorií. Jak Ing. Hlaváček dodal, usilují o to, aby ČR měla zákon o prodeji zemědělské půdy, jako mají i další evropské státy. Stanovil by, že kdo na půdě hospodaří, má přednost nákupu v případě prodeje, což by vedlo ke stabilizaci zemědělství. Zákon má být ve fázi paragrafového návrhu. Zemědělci se ale podle Ing. Hlaváčka rozdělili v této věci na dvě části s opačnými názory.

Co ničí půdu

Ing. Miroslav Florián, Ph.D., ředitel Sekce zemědělských vstupů ÚKZÚZ se ve svojí obsáhlé přednášce zamyslel nad důvody současného neutěšeného stavu v nakládání s půdou. Konstatoval, že v České republice je zhruba přes 4 mil. ha zeměděl-

Ing. Daniel Jurečka

Ing. Miroslav Florián, Ph.D.

Ing. Václav Hlaváček, CSc.

Ing. Svatava Maradová, MBA

ské půdy, z toho 3 mil. ha je orná půda. Na člověka vychází zhruba 0,3 ha, což je hodnota mírně nad celosvětovým průměrem, který je 0,22 ha. V Číně mají podle něj méně než 0,1 ha na hlavu a jen za posledních 20 let ztratila zástav-

bou 15 mil. ha orné půdy. Dodal, že podle konzervativních odhadů se v České republice denně zastaví zhruba 10 ha.

Ing. Florián v souvislosti s tím uvedl, že jeden hektar uživí zhruba jednoho běžného stráv-

níka – průměrného obyvatele České republiky, který si dopřává živočišné produkty. Dá se počítat s tím, že uživí také sedm vegetariánů a 25 veganů. Odvzdil, že Česká republika je už nyní na hranici hypotetické potravinové soběstačnosti, reálně je však patrně již pod ní, protože dovážíme například suroviny pro výrobu krmiv, jako je sója a podobně.

Upozornil, že se možná v budoucnu nedá očekávat, že potraviny budou na světovém trhu tak jednoduše dostupné jako nyní, protože vývoj populace a změna potravinových návyků jsou neúprosné. „Čiňané chtějí mléko, sýry, vejce a maso, podobně je to ve všech bohatnoucích státech. Ve světě probíhá až urputný boj o zemědělskou půdu, v jeho čele je Čína, ale také země Blízkého východu. Ty provádějí akvizice milionů hektarů zemědělské půdy zejména v Africe. Proč to dělají, když si mohou potraviny koupit? Možná za chvíli nebude kde si je koupit. Stejně tak jako půdu, kterou nicméně nelze vyrobit,“ uvedl Ing. Florián. Půda je proto podle něj strategický zdroj a rozumný hospodář s ní musí nakládat tak, aby ji předával přinejmenším ve stejném stavu, v jakém ji přijal.

(Pokračování na str. 44)

Půda prostě ...

(Dokončení ze str. 43)

Přesto se s ní mnohdy nezachází dobře. „Myslím, že důvodem je setrvalý konflikt zájmů mezi státem, vlastníkem půdy a uživatelem,“ konstatoval Ing. Florián s tím, že stát v současné době kvůli pravomocem rozdrobeným mezi ministerstvo zemědělství a životního prostředí a lobby zájmových skupin nedokáže přijmout dostatečně silný zákon. Vlastníci půdy se o její kvalitu příliš nezajímají, protože zhoršení stavu není na první pohled vidět, mnohým stačí, že jim dorazí pachotné. Nájemci oproti tomu často nevědí dne ani hodiny, protože mají krátkou smlouvu, a akcionáře zajímá zisk, nikoliv jak se na pozemcích hospodáří. Působí tedy efekt obecní pastviny. (Poznámka redakce: Tragédie obecní pastviny označuje situaci, kdy je určitý omezený zdroj sdílen několika jednotlivci, kteří se při jeho využívání snaží maximalizovat svůj osobní užitek. Tato snaha ovšem v konečném důsledku může vést k nenávratnému vyčerpání daného zdroje, a tedy ke snížení užítku všech jednotlivců.)

Ing. Florián také upozornil, že do zemědělství se ročně vyplatí několik desítek miliard korun z veřejných prostředků právě s tím argumentem, že se snažíme dosáhnout veřejného zájmu. „Stejně tak stát velmi tvrdě reguluje podnikání s dopadem na ovzduší a vodu, například jsou stále tvrdší emisní limity pro automobily. Kdyby nebyly průmyslové podniky odprašované a odsířené, každý by protestoval. Ale půda, ta prostě tak leží a mlčí,“ dodal s tím, že ekonomické chování zemědělců nemůže být v přímém konfliktu s veřejným zájmem. „Jsem bytostně přesvědčen o tom, že se zemědělec může chovat ekonomicky, a přesto nemusí devastovat půdu. Může se chovat jako správný hospodář, dobře a moudře. Je mnoho dobrých zemědělců, kteří to chápou a kteří jsou schopni část zisku obětovat za cenu toho, že budou jednou schopni předat půdu v minimálně tak dobrém stavu jako byla,“ konstatoval Ing. Florián.

Dr. Ing. Milan Sáníka z Masarykovy univerzity dodal, že pro-

blémy s půdou, o kterých se hovořilo, se netýkají jen naší republiky, ale jsou typické i pro další země Evropské unie, která nemá žádný předpis v oblasti ochrany půdy. Uvedl, že návrh směrnice o ochraně půdy skončil za našeho předsednictví nezdařen, i když ne naší vinou. Obsahoval velmi významné způsoby ochrany půdy proti degračním faktorům. Podle dostupných informací se připravuje další směrnice, která by měla zahrnovat nejen půdu, ale krajinu jako takovou.

Pozemkové úpravy chrání půdu

Ředitelka Státního pozemkového úřadu Ing. Svatava Maradová, MBA, hovořila o ochraně půdy v procesu pozemkových úprav, projektu monitoringu eroze a činnosti v oblasti aktualizace bonitovaných půdně-ekologických jednotek. „Naším cílem je, abychom zahajovali 200 pozemkových úprav ročně,“ uvedla Ing. Maradová s tím, že to považuje za stop, který jsou schopni zajistit.

Prohlídka polních pokusů

Foto David Bouma

V minulém programovém období Programu rozvoje venkova podle ní zrealizovali opatření v krajině téměř za 4,5 miliardy korun, z toho 1,7 mld. Kč. v loňském roce. Protierozní opatření proběhla na 662 ha. V novém programovém období 2014–2020 budou pokračovat, první výzvu očekávají k 1. 9. letošního roku, měla by představovat asi 903 mil. Kč a přednostně budou realizovat prvky, které budou mít polyfunkční charakter, čili zajistí protierozní a protipovodňovou ochranu území a zvýší retenci vody v krajině. Upozornila na webový

portál věnovaný monitoringu eroze, který úřad provozuje prostřednictvím Výzkumného ústavu meliorací a ochrany půd, v. v. i. V současné době slouží k evidenci erozních událostí nahlášených různými subjekty, předpokládá se i další využití. V roce 2014 bylo evidováno celkem 191 erozních událostí, z toho 44 opakovaných. Pracují také na průběžné aktualizaci bonitovaných půdně-ekologických jednotek.

O dotačních nástrojích pro zachování půdní úrodnosti společně zemědělské politiky (SZV) hovořil ředitel Odboru environmentál-

ních podpor Programu rozvoje venkova Ing. David Kuna, který zastoupil náměstka Pavla Sekáče. Uvedl, že v rámci dotační politiky kladou velký důraz na půdu, jak na úrodnost, organickou hmotu v půdě, edafon, tak na prevenci před erozí a kontaminací. Připomněl Standardy dobrého zemědělského a environmentálního stavu (DZES, dříve GAEC), zaměřené na ochranu půdy a pozitivní vliv greeningu a další legislativu. Uvedl také, že v letech 2007–2013 bylo zaregistrováno 1064 projektů pozemkových úprav, schváleno jich bylo 866 a proplaceno 621. ■